

سامان سیاسی در جوامع در حال دگرگونی

(ساموئل هانتینگتون)

جلسه پنجم

سامان کریمی

نوسازی

نظام سیاسی:
اصلاح اجتماعی
و اقتصادی
با عمل دولتی

جذب نیروهای اجتماعی مولود نوسازی به داخل نظام
آگاهی اجتماعی نوین مولود نوسازی

α پراکندگی قدرت α تنوع سازمانی   پیشنهاد نوآوری های سازمانی
اقتباس

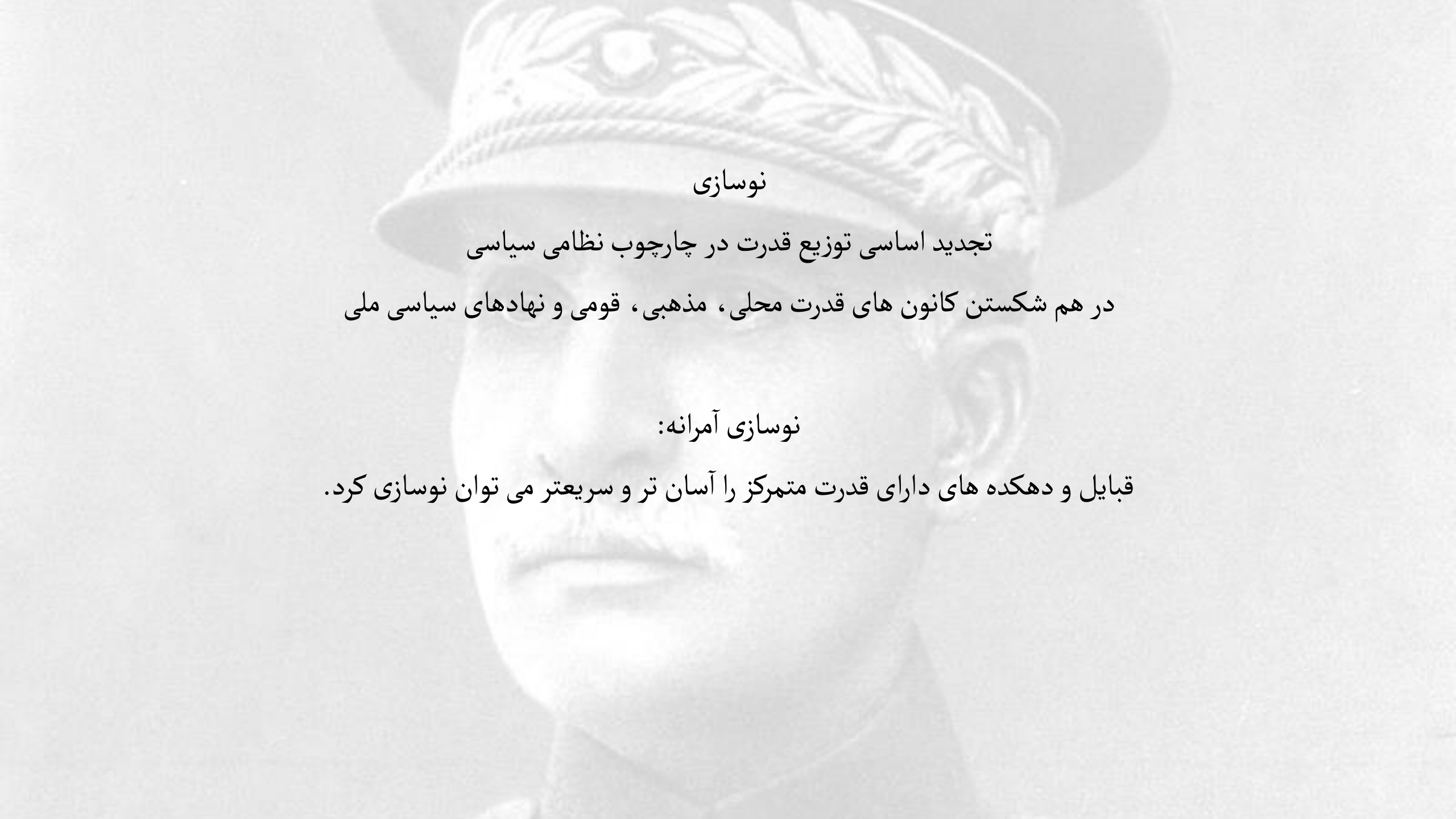
پراکندگی قدرت

قدرت در کشورهایی که پیشتر به نوسازی روی آورده اند پراکنده تر بوده است.

بریتانیا، اروپای غربی و ایالات متحده

نوسازی نوآورانه α پراکندگی قدرت

نوسازی تبعی (متاخر تر): نوآوری کمتر و اقتباس بیشتر α قدرت متمرکز تر

نوسازی

تجدید اساسی توزیع قدرت در چارچوب نظامی سیاسی

در هم شکستن کانون های قدرت محلی ، مذهبی ، قومی و نهادهای سیاسی ملی

نوسازی آمرانه:

قبایل و دهکده های دارای قدرت متمرکز را آسان تر و سریعتر می توان نوسازی کرد.

جذب گروه های تازه: گسترش دامنه قدرت نظام سیاسی

نوسازی

آگاهی گروهی

تقاضای اشتراک در نظام سیاسی

جذب: آزمون نظام سیاسی

جذب گروه های تازه ساده تر است تا گروه های قدیمی

تطبيق پذیری گروهی + پذیرش نظام

نمونه: مجلس ششم، انجمن اسلامی دانشجویان

توانایی جذب گروه ها: گسترش دامنه نفوذ
توانایی تولید قدرت

نظام نوین: اشتراک سیاسی بیشتر < قدرت بیشتر

زیاد	کم	قدرت
دیکتاتوری توتالیتر (پهلوی اول)	امپراطوری دیوانسالار سلطنت مطلقه (قاجار)	متمرکز
دموکراسی قانونی (اروپای امروز)	فئودالیسم ساختارهای هرمی (اروپای تئودوری)	پراکنده

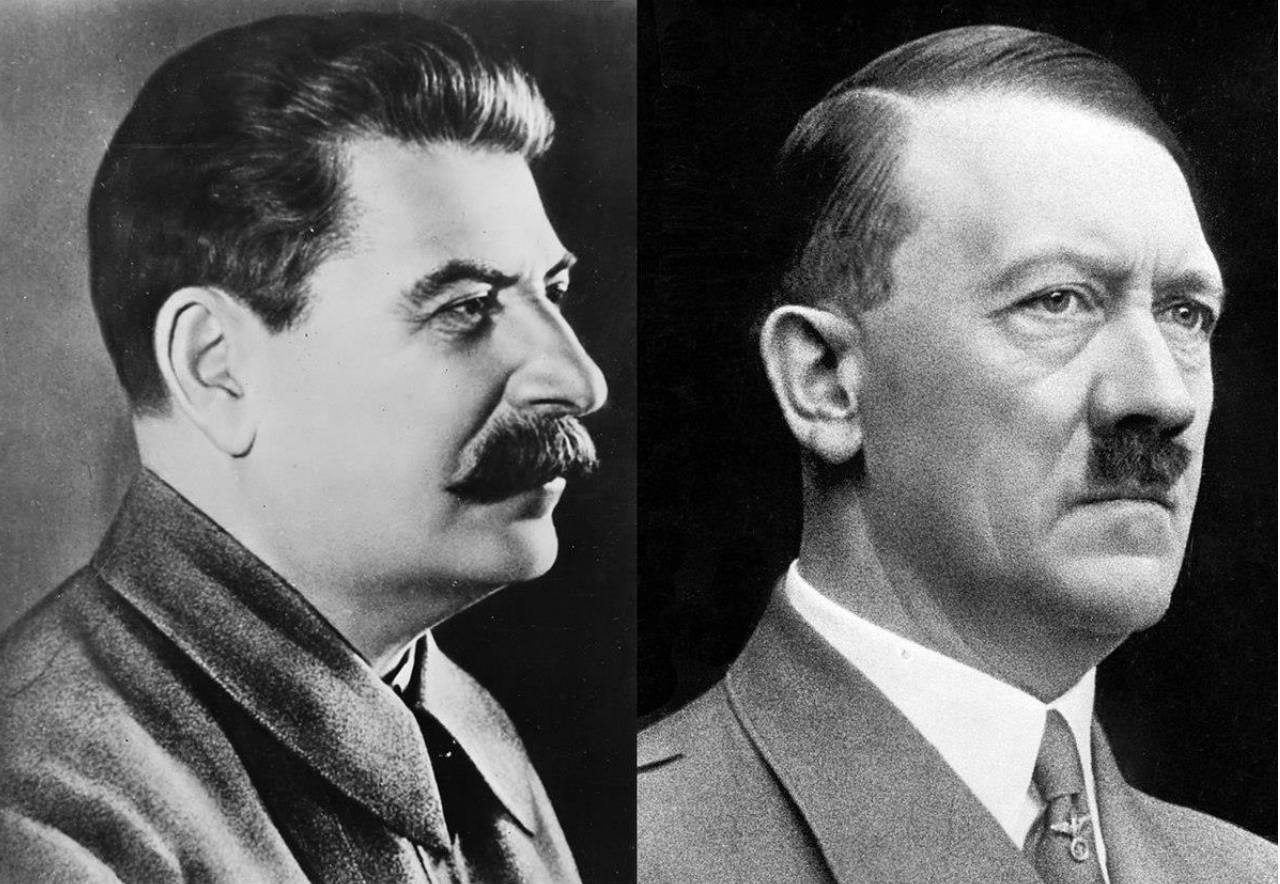
نگاه به قدرت:

آمریکایی: Zero-sum

سوسیالیستی/اروپایی: قدرت چیزی است که باید آن را بسپج کرد،
پرورانید و سازمان داد.

مسائل مبتلابه یک نظام سنتی فئودالی برای نوسازی:

1. عدم تمرکز قدرت ضروری برای ایجاد دگرگونی در جامعه و اقتصاد سنتی
2. گسترش قدرت در نظام برای جذب گروه هایی که به تازگی وارد صحنه اشتراک سیاسی شده اند (آفرینش یک نظام نوین)

گهگاه: دیکتاتور مردم پسند، رهبر
فرهمنند، یک دسته نظامی

تولید و تمرکز قدرت

موقتی: پراکندگی قدرت در میان نیروهای
گوناگون اجتماعی دوباره جای آن را می
گیرد و بی علاقتی مردم به نظام سیاسی و
بیگانگی از آن باز رخ می نماید.

تمرکز و در نتیجه نوآوری پیشبرد و گسترش و ادغام گروهی

جذابیت نظام تک حزبی: هر دو را به پیش می برد

مکزیک، تونس، کره شمالی و جنوبی
شوروی، چین، آلمان نازی، اعراب، ایران

دو حزبی محدود: کلمبیا، ایران

شهریار و خدمتگزارانش: عثمانی، ایران (دیوانسالار)

شهریار و اشراف: اروپا (فتووالی)

نظام های دیوانسالار:

قدرت متمرکز، اخذ مالیات، دستگاه نظامی سرکوب، اقتدار سلسله مراتبی و هرمی، تحرک اجتماعی زیاد مالکیت زمین از آن پادشاه است.

نظام های فئودالی:

قدرت پراکنده است.
مالکیت زمین متکثر است.
پادشاه مرجع مشروعیت و اقتدار است.
پیشینه قدرت اشراف مستقل است.

نقش شاه

در هر دو سیستم سنتی: سلطنت و حکومت

نقش شاه		ساختار سیاسی
منفعل	فعال	
کره ژاپن عصر میجی تایلند ایران مشروطه	امپراطوری رم اتیوپی چین ایران قاجار/پهلوی	دیوانسالار متمرکز
ژاپن عصر توکوگاوا	اروپای قرون وسطی	پراکنده فئودالی

نوبین	سنتی		کارکرد اصلی شاه
پارلمانی	حاکم	الیگارشیک	
سلطنت	حکومت و سلطنت	سلطنت	
مردم	سلطنت	سلطنت	مرجع اصلی مشروعیت
کابینه، احزاب و پارلمان	سلطنت، دیوانسالاری، ارتش و احزاب	ارتش و دیوانسالاری	مراجع عمده اقتدار کارآمد
گسترده	محدود تا متوسط	محدود	پهنه اشتراک سیاسی

نظام سنتی عثمانی:
پراکندگی قدرت میان سلطان، وزیر اعظم و
نظامیان، دیوانسالاران و روحانیان

ناکارآمدی دودمان:
جایگزینی یک دودمان دیگر
برچیده شدن کلی سلطنت

مساله اصلی در سیستم های سنتی سوق دادن دیوانسالاری
سنتی به سمت اصلاحات نوسازانه است.

نوسازی مقتدرانه:

همه قدرت هایی که از وراثت، سنت، عرف یا رضایت مردمی و محلی سرچشمه گرفته اند می بایست سرکوب شوند و قدرت سلطان تنها مرجع اقتدار باشد.

1. انتقال قدرت از گروه های محلی و اشرافی و مذهبی به نهادهای ملی و دنیوی مرکز
  2. تمرکز اقتدار در دست فرد واحد در درون این نهادها
- (انقلاب سفید)

دیوانسالاری سنتی: بلای جان نوسازی

بیشتر کشورهای سلطنتی نوسازی شده چندین شاه نوساز پی در پی داشته اند.

اصلاحات نظامی و اداری هم ابزار و هم محرک دگرگونی هاست.

نیروهای عمده در جامعه سنتی:
شاه، کلیسا، اشرافیت زمیندار، ارتش، دیوانسالاران

شاه نوساز: جلب نظامیان و دیوانسالاری بر ضد مراجع مذهبی و
زمینداران (انقلاب سفید)

مثال هایی از ممانعت های سنتی در مقابل نوسازی:

- شورش اشراف بلژیکی ضد اصلاحات نوسازانه ژوزف دوم
- آلکساندر دوم در روسیه ۱۸۵۰
- سلطان عبدالمجید عثمانی در ۱۸۳۹ (تنظیمات) – مخالفت نامیک کمال مونتسکیوی
- مشروطه ایران: رضاشاه و انقلاب سفید
- تناقض ذاتی: سلطنت خود نهادی سنتی است و اصلاح کارویژه اصلاح طلبانه

منابع حمایت شاه مصلح برای نوسازی

1. نظامیان و دیوانسالاران (دشمن اشرافیت)
2. طبقه متوسط (بورژوازی) ^{۲۳۸} (نوعاً دشمن شاه)
3. توده مردم (دور زدن شیوخ و دستگاه های اداری سنتی) – فطر از دست رفتن فرودستان (انقلاب سفید و انقلاب اسلامی)
4. کشور بیگانه

از توجه شما متشکره

sasankarimi.ir